

Masarykova cesta 16, 1000 Ljubljana

T: 01 400 52 00

F: 01 400 53 21

DRŽAVNI ZBOR REPUBLIKE SLOVENIJE
Šubičeva 4
1000 LJUBLJANA

g. Dejan Židan
PREDESEDNIK

Številka: 001-203/2019/5

Datum: 19. 12. 2019

ZADEVA: **Odgovor na pisno poslansko vprašanje**
ZVEZA: vaš dopis št. 020-07/19-1930/2 z dne 5. 12. 2019

Spoštovani!

V prilogi pošiljamo odgovor na pisno poslansko vprašanje, ki ga je na ministra za izobraževanje, znanost in šport naslovil poslanec Državnega zbora Tomaž Lisec v zvezi z objavljenimi rezultati mednarodne primerjalne raziskave PISA.

S spoštovanjem,

dr. Jernej Pikalo
MINISTER

Vročiti:

- Naslovniku – gp@dz-rs.si – po elektronski pošti;

Odgovor ministra za izobraževanje, znanost in šport na pisno poslansko vprašanje Tomaža Lisca

Poslanec Državnega zbora Republike Slovenije, Tomaž Liseč, je na ministra za izobraževanje, znanost in šport, dr. Jerneja Pikala naslovil vprašanje v zvezi z objavljenimi rezultati mednarodne primerjalne raziskave PISA.

Ministrstvo odgovarja:

Vsak krog PISA z objavo prvih mednarodnih in nacionalnih rezultatov pokaže na vrsto vidikov vzgoje in izobraževanja v Sloveniji v mednarodnih primerjavah, primarno položaj Slovenije glede znanja in spretnosti 15-letnih učenk in učencev na področjih bralne, matematične in naravoslovne pismenosti. Vendar mednarodne lestvice razvrstitev držav omogočajo le površinsko ugotavljanje stanja kakovosti slovenskega izobraževanja. Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport (v nadaljevanju: MIZŠ) zato vzpostavlja procese za kontinuirano gradnjo tovrstne družboslovne infrastrukture na področju izobraževanja, vključujoč tako baze podatkov kot procese njihove obravnave in črpanja za t.i. na podatkih in dokazih temelječe odločanje. Od konca leta 2015 deluje Posvetovalna delovna skupina za mednarodne raziskave in študije na področju vzgoje in izobraževanja (v nadaljevanju: PSMRŠ) z namenom bolj sistematičnega in celovitega usmerjanja in koordinacije pri reševanju vprašanj v povezavi z mednarodnimi raziskavami in študijami na področju douniverzitetnega sistema vzgoje in izobraževanja, v katerih Slovenija sodeluje in načrtuje sodelovanje. V okviru te delovne skupine se obravnavajo tudi potrebe po nadaljnjem raziskovanju, tako v smislu vključevanja v nove mednarodne raziskave kot v smislu potrebnih sekundarnih analiz in drugih procesov uporabe in diseminacije rezultatov že izvedenih raziskav. Pri obravnavanju rezultatov mednarodnih in nacionalnih raziskav na področju izobraževanja je za poglobljeno razumevanje najprej pomembna podrobna analiza in refleksija v smislu ugotavljanja močnih in šibkih področij znanja in spretnosti učenk in učencev ter enako pomembno tudi njihovih t.i. ne-kognitivnih rezultatov (npr. blagostanja). Za tem sledi ugotavljanje in morebitno dodatno raziskovanje ter preverjanje hipotez o ozadih ugotovljenih rezultatov, šele na podlagi česar je mogoče preiščeno oblikovati ukrepe, s katerimi poskušamo izboljšati stanje na problematičnih področjih. To je bilo s strani ministra, dr. Jerneja Pikala, na kratko povedano tudi v izjavi na novinarski konferenci ob javni objavi prvih rezultatov.

Glede na to, da je tokratni krog raziskave PISA že peti v Sloveniji in sedmi na mednarodni ravni, so bili določeni od teh procesov zasnovani in izvedeni že na podlagi rezultatov predhodnih krogov. Dovolite, da spomnimo, da smo v krogih 2009 in 2012 ugotavljali podpovprečno raven bralne pismenosti slovenskih mladih, na podlagi česar so bile skupaj s strokovnimi partnerji (ZRSŠ, PI, šole, idr.) izvedene različne aktivnosti, ki so pripomogle k izboljšanju te pismenosti, kar smo ugotavljali v krogu leta 2015. Iz raziskave PISA in drugih tudi ugotavljamo mednarodno primerjalno nizke ravni vidikov učne motiviranosti slovenskih učencev, kar je že vodilo do vzpostavitve določenih instrumentov. V nadaljevanju predstavljamo nekatere podrobnejše ugotovitve o rezultatih iz leta 2018, ki so že bile opravljene v sodelovanju s Pedagoškim inštitutom, izvajalcem raziskave PISA v Sloveniji, in nadalje opisujemo aktivnosti, ki so bile vzpostavljene in še tečejo za izboljšanje v predhodnih krogih ugotovljenih mednarodno primerjalno šibkejših vidikov kakovosti vzgoje in izobraževanja v Sloveniji.

Prve podrobnejše analize podatkov o dosežkih učenk in učencev na področjih bralne, matematične in naravoslovne pismenosti, kažejo, da se je v primerjavi z letom 2015 pokazala stabilnost matematične pismenosti in upad v bralni in naravoslovni pismenosti slovenskih učenk in učencev. Izvajalec raziskave v Sloveniji, Pedagoški inštitut, v svojem sporočilu za medije (https://www.pei.si/wp-content/uploads/2019/12/PISA2018_mediji.pdf) navaja, da je znižanje povprečnega dosežka pri bralni pismenosti odraz znižanja dosežkov slovenskih učencev in učenk predvsem na srednjih ravneh bralnih spretnosti. Kljub temu povprečni tri-letni trend za obdobje od 2009 do 2018 kaže stabilnost povprečne bralne pismenosti v Sloveniji in hkrati znižanje deleža učencev in učenk, ki ne dosegajo temeljnih ravni bralne pismenosti, ter zvišanje deleža tistih, ki dosegajo najvišje ravni.

Povprečna naravoslovna pismenost slovenskih učenk in učencev je v vseh krogih raziskave PISA nad povprečjem OECD, vendar je med leti 2006 in 2018 v dosežkih zaznati majhen, a stabilen negativen trend; dosežki so se na triletni povprečni ravni znižali za 2,2 točki. Prve analize kažejo, da je to znižanje odraz predvsem znižanja deleža najuspešnejših učenk in učencev; najvišje naravoslovne spretnosti (5. oz. 6. raven na mednarodni lestvici) v Sloveniji dosega 8 odstotkov učencev in učenk, kar je enako povprečju OECD, hkrati pa je za 5 odstotnih točk nižje od odstotka učencev in učenk, ki so te ravni dosegali leta 2006.

Pedagoški inštitut ugotavlja tudi, da slovenski 15-letni učenci in učenke ob sicer nadpovprečni bralni pismenosti izražajo podpovprečne ravni zadovoljstva v branju. Obenem so bile leta 2018 ocene mladih o lastnem zaznavanju opore s strani učitelja pri pouku slovenščine, učiteljevega navdušenja pri poučevanju slovenščine in spodbudnosti njegove povratne informacije o napredku podpovprečne glede na povprečja držav OECD.

Te ugotovitve kažejo na področja, ki jim bomo v prihodnjih mesecih na ministrstvu skupaj s strokovnimi partnerji posvetili posebno pozornost. Minister, dr. Jernej Pikalo, je v izjavi ob javni objavi rezultatov PISA 2018 napovedal, da bodo analizi sledili strokovni posveti, tem pa ukrepi. Poudaril je tudi, da je pri tem pomembno, da proces izboljšanja kakovosti ni neposredno usmerjen v to, da bi bili boljši na mednarodnih lestvicah, pač pa mora biti proces osredotočen na boljše izvajanje pouka ter doseganje trajnostnega znanja. Na prvi razpravi s strokovnimi partnerji, ki je sledila neposredno javni objavi prvih rezultatov PISA 2018, je državna sekretarka, Martina Vuk, dodatno poudarila pomen zagotavljanja pravičnosti vzgoje in izobraževanja in s tem nujnost nadaljnjih analiz podatkov, ki bi bolj razkrile ozadja in možnosti premoščanja razlik v dosežkih med skupinami učenk in učencev npr. po različnem socialno-ekonomskem in kulturnem statusu, po spolu in po srednješolskih izobraževalnih programih. Razvoj procesov, potrebnih za vzpostavljanje učinkovitejšega na podatkih in dokazih temelječega odločanja v izobraževanju, je tudi del razvojnega projekta ESS »Evalvacija in spremljanje kakovosti vzgojno-izobraževalnega sistema s pomočjo mednarodnih raziskav in študij«, ki se v letih od 2016 do 2020 izvaja v partnerskem sodelovanju med MIZŠ in PI in v katerem so ob nalogah rednega izvajanja nadaljnjih krogov nekaterih mednarodnih raziskav (PIRLS, ICCS, TALIS, PISA) vključene nacionalne naloge dodane vrednosti, povezane z Nacionalnim okvirom ugotavljanja in zagotavljanja kakovosti vzgojno-izobraževalnega sistema (MIZŠ, 2017) s sistematičnim vpenjanjem mednarodnih raziskav in študij v nacionalni okvir. Te naloge so vzpostavitev strokovnega koordinacijskega središča (člani MIZŠ in PI) za usklajevanje in povezovanje izvajanja načrtovanih mednarodnih raziskav ter za nudenje strokovne podpore pri diseminaciji ter uporabi podatkov mednarodnih raziskav in študij ter priprava protokolov za diseminacijo podatkov mednarodnih raziskav in študij (protokol za javno objavo rezultatov mednarodne raziskave, protokol za pripravo nacionalnega poročila o rezultatih mednarodne raziskave, protokol za pripravo individualnega poročila o rezultatih mednarodne raziskave za sodelujočo šolo oziroma vrtec ter protokol o izvedbi predstavitve rezultatov in analiz mednarodne raziskave v strokovnem seminarju, za relevantne deležnike in strokovne javnosti).

AKTIVNOSTI ZA IZBOLJŠANJE VIDIKOV KAKOVOSTI SLOVENSKEGA IZOBRAŽEVANJA

Vemo, da današnje branje v digitalnem svetu v primerjavi s tradicionalnim branjem zahteva nove, dodatne spretnosti. Na primer, treba je uporabljati več virov hkrati, jih povezovati in presoјati o njihovi kredibilnosti. Ekspanzija informacij, ki nas obdajajo, zahteva stalno pozornost posameznika na to, katere teh informacij so relevantne in kako jih razumeti ter vrednotiti. Bralna pismenost sodi v sam temelj izobrazbe, saj so usvojene bralne spretnosti predpogoj za usvajanje spretnosti na drugih področjih. Pri tem velja, da je bralna pismenost več od le tehničnih spretnosti branja, je pomemben del kulturne vzgoje, vprašanja o bralni pismenosti so hkrati vprašanja tudi o bralni kulturi in kulturi sploh.

Dvig bralne pismenosti in bralne kulture je že dlje časa prioriteto razvojno področje MIZŠ. Po letu 2009, ko je bilo prvič ugotovljeno, da so ravni bralne pismenosti slovenskih mladih pod mednarodnim povprečjem, je bila na MIZŠ organizirana strokovna okrogla miza »Za dvig bralne pismenosti«, v kateri so sodelovali ključni strokovnjaki s področja bralne pismenosti v Sloveniji (s fakultet, inštitutov, javnih zavodov idr.) in skupaj s sodelavci MIZŠ iskali razloge za padec in v

nadaljevanju sooblikovali rešitve, razne ukrepe, ki so se pospešeno izvajali v letih 2011 – 2014 in naprej. Poudarek je bil na posvetih in izobraževanju strokovnih delavcev za opolnomočenje učencev na področju bralnega opismenjevanja, na inoviranju pedagoškega okolja, razvoju modelov za razvijanje in izboljšanje ravni bralne pismenosti učencev tudi s pomočjo IKT, razvoju gradiv na področju slovenščine kot drugega, tujega jezika, organizaciji tečajev in seminarjev za izvajalce poučevanja slovenščine kot drugega, tujega jezika za različne ciljne skupine, posebna pozornost je bila namenjena ranljivim skupinam otrok in učencem, otrokom in učencem Romov, priseljencev idr. Nadalje je bil poudarek na vzpostavljanju fleksibilne organizacije dela in prožnih oblik učenja ter poučevanja, ki podpirajo medpredmetno povezovanje za podporo bralne pismenosti itn. Pomemben ukrep iz tistega obdobja je tudi sprejem Koncepta dela z učenci z učnimi težavami na Strokovnem svetu za splošno izobraževanje in v nadaljevanju organizacija številnih izobraževanj za strokovne delavce in razvoj pripomočkov idr. orodij za pomoč pri implementaciji koncepta.

V nadaljevanju opisujemo nekaj ključnih ukrepov iz novejšega obdobja, ki v osnovi nadaljujejo in nadgrajujejo aktivnosti obdobja 2011-2014 in nadalje krepijo podporo učiteljem idr. strokovnim delavcem pri tako pomembni nalogi kot je razvoj bralne pismenosti in bralne kulture v šoli ter tudi na drugih področjih.

1. NACIONALNA STRATEGIJA ZA RAZVOJ BRALNE PISMENOSTI 2019- 2030

NACIONALNA STRATEGIJA ZA RAZVOJ BRALNE PISMENOSTI 2019 – 2030 je osrednji strateški medresorski dokument za področje branja v Sloveniji. V strategiji so določene prednostne naloge in cilji na področju razvoja bralne pismenosti. Kot taka bo predstavljala pomembno podlago za načrtno celovito in kontinuirano delo. Trenutno je v obliki predloga v medresorskem usklajevanju. Zaradi svojega temeljnega in vsestranskega pomena za družbo kot celoto je skrb za bralno pismenost dobila svoje mesto tudi v razvojno-strateškem dokumentu Republike Slovenije Strategija razvoja Slovenije 2030.

2. KONTINUIRANO PREVERJANJE BRALNE PISMENOSTI MLADIH IN ODRASLIH V MEDNARODNIH RAZISKAVAH: PIRLS, PISA, PIAAC

Pomemben ukrep, s pomočjo katerega načrtno spremljamo in vrednotimo bralno pismenost slovenskih učencev in učenk, pa tudi odraslih, na področju bralne pismenosti je sodelovanje Slovenije v mednarodnih raziskavah merjenja bralne pismenosti in sicer so to: PIRLS, PISA in PIAAC. PIRLS meri bralno pismenost četrtošolcev, PISA pri 15-letnih udeležencih izobraževanja (v Sloveniji so to praviloma dijaki in dijakinje 1. letnikov srednješolskih izobraževalnih programov) in PIAAC pri populaciji v starosti 16-65 let. Slovenija v raziskavi PIRLS sodeluje kontinuirano od leta 2001 (torej še leta 2006, 2011, 2016 in že v izvajanju je krog 2021; pred tem pa smo sodelovali tudi v raziskavi Reading Literacy 1991), v raziskavi PISA od leta 2006 (torej še 2009, 2012, 2015, 2018 in že v izvajanju je krog 2021), v raziskavi PIAAC pa smo sodelovali v prvem krogu te raziskave in sicer v skupini držav, ki so raziskavo izvedle naknadno (glavno zbiranje podatkov je v Sloveniji potekalo leta 2014, javna objava prvih rezultatov pa je bila leta 2016). Na podlagi raziskave PIRLS ugotavljamo stalen rahel porast dosežkov četrtošolcev v bralni pismenosti. Izsledki PISA, kot že omenjeno, kažejo večjo spremenljivost ravni bralne pismenosti v Sloveniji: leta 2006 je bil rezultat nad povprečjem OECD, pri naslednjih dveh merjenjih pod povprečjem, leta 2015 pa se je pokazal znaten dvig nad povprečje, od koder se je rezultat leta 2018 nekoliko znižal, vendar ostaja nad povprečjem OECD. Rezultati raziskave PIAAC za bralno pismenost v Sloveniji so bili krovno pod povprečjem OECD, kar pa po dodatnih analizah lahko pripisujemo predvsem nižjim kompetencam starejših odraslih.

3. NACIONALNA EVALVACIJSKA ŠTUDIJA

Pozornost je namenjena ranljivim skupinam, ki jim slovenščina, ki je v Sloveniji jezik poučevanja, ni materni jezik, otrokom Romov, priseljencev idr. V letu 2019 se zaključuje dvoletna evalvacijska študija z naslovom »Evalvacija modelov učenja in poučevanja slovenščine kot drugega jezika za učence in dijake, ki jim slovenščina ni materni jezik«, katere

nosilec je Center za slovenščino, FF UL. Cilj študije je evalvacija ustreznosti modelov strokovne pomoči, ki so je že deležni učenci in dijaki ter načina njihove organiziranosti in financiranja glede na cilje, zastavljene v Strategiji vključevanja otrok, učencev in dijakov migrantov v sistem vzgoje in izobraževanja RS (sprejeto na kolegiju ministra 2007).

4. VKLJUČEVANJE OTROK PRISELJENCEV

Vidik kakovosti oziroma pravičnosti izobraževanja je tudi vključevanje in opolnomočenje otrok priseljencev za uspešno vključevanje v njihovo izobraževanje in družbo. V letu 2018 je v okviru projekta »Izzivi medkulturnega sobivanja«, nastal dokument »Predlog programa dela z otroki priseljenci za področje predšolske vzgoje, osnovnošolskega in srednješolskega izobraževanja«, kjer so predlagane nekatere spremembe in dopolnitve zakonskih podlag s področij: začetnega učenja slovenščine, individualnega načrta aktivnosti kot dokumenta, ki prispeva k pripoznanju učenčevega predhodnega znanja in izkušenj, prilagoditev preverjanja in ocenjevanja znanja med šolskim letom, normativnih sprememb in kadrovskih zmožnosti za izvajanje uspešnega vključevanja otrok priseljencev v vzgojno-izobraževalnih zavodih. Dokument je tudi osnova za zakonodajne spremembe na tem področju.

Veljavna zakonodaja (81. člen Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja) daje normativno podlago za zagotavljanje sredstev iz državnega proračuna tako za učenje slovenščine kot tudi poučevanje maternega jezika za priseljene učence in dijake, vključene v redno osnovnošolsko in srednješolsko izobraževanje. Temu so sledile spremembe Pravilnika o normativih in standardih za izvajanje programa osnovne šole. Po novem so učenci priseljenci deležni dodatnih ur slovenščine po enotnih kriterijih, ki jih določajo nova pravila. Bistvene novosti spremembe pravilnika so: več pripadajočih ur, tudi v primerih majhnega števila vključenih učencev, poudarek je na jezikovnem opolnomočenju v prvem letu šolanja; možnost sistemizacije deleža delovnega mesta strokovnega delavca na osnovnih šolah, če se v začetku šolskega leta vključi 9 ali več učencev; z dodatnimi urami slovenščine je poskrbljeno tudi za učence, katerih materni jezik je slovenski, pa so se predhodno izobraževali v tujini.

Na podlagi omenjenega poteka priprava Koncepta dela za vključevanje otrok, učencev in dijakov priseljencev. Prav tako so v pripravi učni načrti za začetni pouk slovenščine za predšolsko vzgojo ter prvo, drugo in tretje vzgojno-izobraževalno obdobje. Nastajajoči učni načrti pomenijo torej poskus približevanja pogojem učenja novega jezika, ki bi učencem priseljencem omogočili boljšo jezikovno in socialno vključenost v vzgojno-izobraževalni sistem.

5. RAZVOJNI PROJEKTI, SEKUNDARNE ANALIZE

5. a) Od 2016 do 2018 je na Filozofski fakulteti, UL, potekal ciljno raziskovalni projekt (CRP 2016) »Razvijanje zgodnje in akademske pismenosti v družini, vrtcu in šoli«. V okviru projekta so se izvajale tri študije z naslednjimi cilji: 1. priprava programa za strokovno izpopolnjevanje vzgojiteljic, na osnovi katerega bodo izvajale z otroki v oddelku dodatne dejavnosti z namenom spodbujanja različnih področij zgodnje pismenosti otrok; 2. razvijanje bralnih in pisnih zmožnosti učencev 4. razreda z uporabo dveh strategij (strategije označevanja bistvenih informacij in strategije povzemanja ter preverjanje njune učinkovitosti); in 3. povezovanje in usklajevanje dejavnosti za razvijanje bralne pismenosti učencev 8. razreda ter oblikovanje kriterijev za njeno preverjanje.

5. b) Razvojni projekt »Družinska pismenost«, nosilec projekta je Andragoški center Slovenije (LDN ACS 2018-2019). Raziskave pismenosti med mladimi in odraslimi ter druga spoznanja in izkušnje kažejo, da šola ne more v celoti kompenzirati učinka, ki ga ima socialno-ekonomsko in kulturno šibkejše okolje na učne dosežke učencev in učenk. Zato določene razvojne projekte usmerjamo tudi v podporo družinam in staršem. V okviru projekta »Družinska pismenost je ACS v letu 2018 vzpostavil široko mrežo organizacij in ustanov, ki v okviru svojega dela ponujajo in izvajajo programe in dejavnosti za otroke in starše za spodbujanje bralne pismenosti in bralne kulture. V letošnjem letu se v podporo delovanju mreže vzpostavlja tudi posebna spletna stran, namenjena tako staršem kot raznim strokovnjakom, prostovoljcem idr., ki želijo pomagati staršem pri spodbujanju k branju in dvigu bralne pismenosti v njihovi družini. ACS na temo

podpore družinski pismenosti izvaja številne naloge: med drugim promocijo romskega jezika, družinsko branje v romskem jeziku ipd. aktivnosti. Delovna skupina v projektu Mreža za družinsko pismenost pripravlja osnutek Strokovnih smernic za spodbujanje družinske pismenosti.

5. c) Sekundarna analiza podatkov mednarodne raziskave PIAAC o družinski pismenosti (ACS, LDN 2019). V podporo zgoraj opisanemu razvojnemu projektu »Družinska pismenost« Andragoški center Slovenije izvaja sekundarno analizo podatkov PIAAC o ključnih dejavnikih, ki vplivajo na družinsko pismenost staršev iz nespodbudnih okolij ter o njihovih besedilnih spretnostih.

5. d) Zasnovana je sekundarna analiza podatkov PIAAC »Zaposleni odrasli z najnižjimi dosežki na testiranju spretnosti PIAAC – posebnosti«, izvajalec ACS, LDN 2020.

5. e) V zaključni fazi je izvajanje projekta CRP 2017 »Spodbudno učno okolje za motivirano učenje in kakovostno znanje«, ki je dvoletni raziskovalni projekt Pedagoškega inštituta, v katerem se izvajajo sekundarne analize podatkov mednarodnih raziskav, v katerih sodeluje Slovenija (PIRLS, TIMSS, ICCS, PISA, TALIS) z namenom ugotavljanja dejavnikov motiviranosti učenk in učencev, med drugim tudi za področje bralne pismenosti.

5. f) Ob mednarodnih raziskavah, ki se izvajajo na PI, Državni izpitni center izvaja nacionalno preverjanje znanja (NPZ) in mature, ki tudi predstavljajo vir evidenc o znanju in spretnostih slovenskih učenk in učencev. Ta različna zbiranja podatkov se sicer medsebojno precej razlikujejo, tako v izhodiščni zasnovi kot metodološko, vendar tudi letna poročila o NPZ in maturah dajejo pomemben vpogled v znanja in spretnosti v Sloveniji, zato jih krovno povezujemo z rezultati mednarodnih raziskav med drugim tudi z vzpostavljanjem sodelovanja med ustanovami izvajalkami teh raziskav.

6. RAZVOJNI PROJEKTI ESS 2014 - 2020

6. a) Bralna pismenost je del sporazumevalne zmožnosti v maternem in tujih jezikih in je vključena v projekte, ki potekajo v okviru Javnega razpisa za razvoj in udeležanje inovativnih učnih okolij in prožnih oblik učenja za dvig splošnih kompetenc. Namen je posodobiti učna okolja, uvajati nove pristope in pedagoške prakse tudi z vključevanjem novih tehnologij – vse z namenom dviga splošnih kompetenc otrok, učencev in dijakov (še posebej na področju bralne, naravoslovne, matematične in digitalne pismenosti, in sicer tako, da se pri učencih razvija kritično mišljenje, sposobnost reševanja problemov ter kulturna zavest in izražanje). Za področje bralne pismenosti poteka projekt »Bralna pismenost in razvoj slovenščine« (projekt OBJEM), katerega cilj je razviti in preizkusiti pedagoške pristope in strategije, ki bodo pripomogle k celostnemu in kontinuiranemu vertikalnemu razvoju bralne pismenosti otrok, učencev in dijakov. Projekt Objem po celotni vertikali pokriva štiri področja: 1. bralna pismenost in razvoj slovenščine (učni jezik, zmanjševanje razlik med spoloma, ranljive skupine, motivacija za branje); 2. slovenščina kot drugi jezik; 3. diagnostični instrumenti za prepoznavanje ravni bralne pismenosti in 4. posodobljena vloga šolske knjižnice.

6. b) MIZŠ podpira dvig bralne pismenosti za obe narodnostni manjšini v Sloveniji in sicer v okviru projektov ESS »Dvig jezikovnih kompetenc pedagoških delavcev v jeziku manjšin v dvojezičnih vzgojno-izobraževalnih zavodih Prekmurja in Porabja« in »Dvig jezikovnih kompetenc pedagoških delavcev pri jezikih manjšin v italijanskih šolah v Sloveniji in slovenskih oziroma dvojezičnih šolah v Italiji«. Oba projekta se nadaljujeta iz predhodne perspektive in sta namenjena opolnomočenju strokovnih delavcev.

7. IZOBRAŽEVANJA IN USPOSABLJANJA, NAMENJENA STROKOVNIM DELAVCEM

Izobraževanja in usposabljanja strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju potekajo prek programov v Katalogu KATIS, z rednimi izobraževanji in usposabljanji, ki jih izvajajo ZRSŠ in drugi javni zavodi v obliki študijskih skupin, konferenc, seminarjev, svetovanj, timskih konferenc itn.

8. POMEN ŠOLSKIH KNJIŽNIC

Novela Zakona o knjižništvu (december 2015) je zagotovila normativno umestitev šolskih knjižnic v sistem vzgoje in izobraževanja in s tem podlago za nadaljnji razvoj knjižnične dejavnosti na šolah. V pripravi je Pravilnik o pogojih za delovanje šolskih knjižnic in Strategija razvoja šolskega knjižničarstva.

9. MEDRESORSKI PROJEKTI IN AKTIVNOSTI

MIZŠ vse bolj prepoznava pomen mreženja (kulture, športa, izobraževanja, znanosti, umetnosti idr.). Gre npr. za gibanje »Kulturni bazar«, projekte »Branju prijazna občina«, »Bralna značka«, »Rastem s knjigo«, »Nacionalni mesec skupnega branja« itn.

Poteka nacionalna kampanja »Slovenija bere«: v letu 2017 se je pod častnim pokroviteljstvom predsednika države začela Nacionalna kampanja »Slovenija bere«, kulturno-gospodarski projekt, ki preko ambasadorjev (vidnih predstavnikov s področja gospodarstva in področja kulture in umetnosti) spodbuja branje in bralno kulturo v delovnih okoljih in z dvigom bralne pismenosti prispevali k dvigu poklicne usposobljenosti.). Vprašanja o dvigu bralne pismenosti in možnih oblikah spodbujanja bralne kulture so bila v središču pozornosti pravkar zaključenega Slovenskega knjižnega sejma.

10. UKREPI NA PODROČJU NARAVOSLOVNO-MATEMATIČNE PISMENOSTI je razvojni projekt NA-MA POTI, 2016-2022

Zavod RS za šolstvo je poslovodeči konzorcijski partner v projektu NA-MA POTI (Naravoslovna matematična pismenost - razvoj kritičnega mišljenja in reševanja problemov), kjer je cilj razviti in preizkusiti pedagoške pristope in strategije, ki bodo pripomogle k celostnemu in kontinuiranemu vertikalnemu razvoju naravoslovne in matematične pismenosti otrok/učencev/dijakov od vrtcev do srednjih šol. V ta namen so v projektu skupaj z učitelji in vzgojitelji ter predstavniki fakultet opredelili naravoslovno in matematično pismenost ter gradnike (ključne elemente), ki tvorijo ti dve pismenosti. Gradnike so razdelili na podgradnike (na še manjše enote), za katere so zapisali opisnike, to je dosežke, ki jih otroci/učenci/dijaki dosežejo ob zaključku vrtca, 3., 6. in 9. razreda osnovne šole ter ob zaključku srednje šole.

Skupaj z učitelji in vzgojitelji se razvijajo in preizkušajo didaktični pristopi in strategije, ki razvijajo obe pismenosti. V pristope in strategije vključujejo kompetence 21. stoletja, kot npr. digitalno tehnologijo, kritično mišljenje in interdisciplinarno reševanje kompleksnih avtentičnih problemov. Ukvarjajo se z odnosom do naravoslovja in matematike na vseh ravneh in vpeljujejo ustrezne didaktične pristope za dvig učne motiviranosti. V projekt je vključenih 106 partnerjev, od tega 98 VIZ (vrtci, osnovne in srednje šole) ter 7 fakultet ter ZRSS. Sodeluje okoli 1400 strokovnih delavcev (učiteljev in vzgojiteljev), posledično je vključenih veliko otrok v vrtcih, učencev osnovnih šol ter dijakov srednjih šol.

11. UKREPI ZA PODROČJE BLAGOSTANJA, DOBREGA POČUTJA IN ZADOVOLJSTVA

Koncept blagostanja (dobrega počutja oz. angl. *well-being*) tudi v izobraževalnem okolju dobiva vedno večji pomen, kot podlaga za uspešno učenje in hkrati kot pomemben ne-kognitivni rezultat sam po sebi. V zadnjem obdobju so na tem področju zasnovane in izvajane naslednje aktivnosti:

11. a) Nacionalni okvir ugotavljanja in zagotavljanja kakovosti na področju izobraževanja (2017) kot eno od obveznih področij samoevalvacije v vzgojnoizobraževalnih zavodih določa varno in spodbudno učno okolje (vključujoč šolsko klimo), kar je tudi prioriteto področje ministrstva zadnjih nekaj let. V tem okviru se naslavljajo vprašanja medvrstniškega nasilja, motivacije, zadovoljstva, doživljanje podpore učitelja. Decembra 2017 je bila v soorganizaciji MIZŠ, ZRSS in SVIZ organizirana nacionalna konferenca »Varno in spodbudno učno okolje«.

11. b) SEKUNDARNE ANALIZE podatkov nacionalnih in mednarodnih raziskav s področja izobraževanja in drugih

- sekundarna analiza podatkov PISA 2015 na temo medvrstniškega nasilja, izvajalec PI, 2018
- sekundarna analiza podatkov mednarodne raziskave ICCS 2016 in PIRLS 2016 na temo medvrstniškega nasilja, izvajalec PI, 2019;
- sekundarna analiza podatkov PIRLS, TIMSS, PISA, ICCS »Občutek pripadnosti šoli kot dejavnik blagostanja in učne uspešnosti učencev«, izvajalec PI, 2020;
- nacionalna raziskava o varnem in spodbudnem učnem okolju (VSUO), izvajalec PI, javna objava podatkov v letu 2020;
- razvojno-raziskovalna naloga »Zagotavljanje mehkega prehoda med vrtcem in šolo«, s poudarkom na procesni kakovosti in odnosnem vidiku, izvajalec PI, 2020;
- nacionalno poročilo TALIS 2018, 2. del, s poudarkom na blagostanju učiteljev in šolski klimi, izvajalec PI, javna objava podatkov predvidoma marca 2020;
- raziskava ZRSS o preobremenjenosti učencev v šoli, 2019;
- mednarodni projekt programa Erasmus+ z naslovom »Z roko v roki«, poudarek na socialno emocionalnih kompetencah, izvajalec PI, 2017-2019;
- CRP 2017 z naslovom »Spodbudno učno okolje za motivirano učenje in kakovostno znanje«, dvoletni raziskovalni projekt raziskovalcev Pedagoškega inštituta, ki v obliki sekundarnih analiz podatkov mednarodnih raziskav, v katerih sodeluje Slovenija (PIRLS, TIMSS, ICCS, PISA, TALIS) podrobneje proučuje dejavnike motiviranosti za učenje; projekt se zaključi do konca leta 2019;
- v nadaljnjih analizah bomo rezultate mednarodnih raziskav s področja izobraževanja povezovali z rezultati drugih raziskav s področja blagostanja mladih, kot je npr. raziskava »Z zdravjem povezano vedenje v šolskem obdobju« (HBSC – Health Behaviour in School-Aged Children), ki jo v Sloveniji izvaja Nacionalni inštitut za javno zdravje, tudi v neposrednem sodelovanju med ustanovami;
- v naslednjem krogu raziskave PISA 2021 Slovenija sodeluje tudi v opcijskem delu Vprašalnika za učence - blagostanje, ki podrobneje proučuje dejavnike blagostanja (dobrega počutja v šoli), podatki predvidoma 2022;
- pozornost se namenja tudi bolj sistematičnim procesom posodabljanja fizičnega učnega prostora v vrtcih in šolah, ki gre z roko v roki s procesi posodabljanja pedagoških pristopov; ZRSS je 28. 11. 2019 organiziral prvo nacionalno konferenco na to temo in napovedal kontinuirano ukvarjanje s tem vprašanjem v interdisciplinarnem dialogu arhitektura-medicina-izobraževanje.

12. RAČUNALNIŠKA IN INFORMACIJSKA (DIGITALNA) PISMENOST

Dvig digitalne pismenosti ter izboljšanje rabe IKT v pedagoške namene sodi med prioritete ministrstva. Na tem področju MIZŠ že vrsto let izvaja številne ukrepe in načrtujejo se novi. Najpomembnejši med njimi so:

12. a) Posodobitev obstoječega strateškega dokumenta za področje IKT »Strateške usmeritve nadaljnjega uvajanja IKT v slovenske VIZ do leta 2020« (2016);

12. b) Pri MIZŠ je imenovana Strokovna delovna skupina za analizo prisotnosti vsebin računalništva in informatike v programih osnovnih in srednjih šol za pripravo študije o možnih spremembah (RINOS). Po opravljeni analizi obstoječega stanja glede vključevanja področja digitalnih kompetenc in rabe IKT v učnih načrtih OŠ in SŠ v letu 2019 poteka priprava Akcijskega načrta vključevanja temeljnih vsebin računalništva in informatike ter računalniškega mišljenja v učne načrte OŠ, SŠ in v Kurikul za vrtce. V obravnavi je predlog skupine o vzpostavitvi obveznega učnega predmeta za področje računalništva in informatike v OŠ in na ravni srednjega izobraževanja ter obveznega preverjanja digitalnih kompetenc mladih v vseh razredih OŠ in SŠ. V razpravi je tudi skrb za sistematični dvig digitalnih kompetenc strokovnih delavcev v šolah. Ena od dejavnosti RINOS je namenjena spodbujanju večje odprtosti formalnega izobraževanja v širši družbeni prostor.

12. c) V izvajanju so razvojni projekti z namenom krepitve digitalne pismenosti pri učencih in uporabe IKT orodij pri pouku v funkciji posodabljanja in inoviranja obstoječih pedagoških pristopov; projekti tečejo s pomočjo sredstev Evropskega socialnega sklada v finančni perspektivi 2014-2020:

- projekt »Inovativna pedagogika 1:1« (»ena na ena«), v katerem sodeluje 20 razvojnih šol;

- evropski projekt »Krepitev in preverjanje transverzalnih (vsepredmetnih, prečnih) veščin« (ATS 2020), triletni projekt s področja eksperimentiranja politik, katerega cilj je podpreti in krepiti poučevanje, učenje in preverjanje transverzalnih veščin pri učencih;
- uporaba IKT v pedagoške namene in razvoj digitalne pismenosti pri učencih je cilj v projektu »Objem«, ki je osredotočen na razvoj in implementacijo inovativnih učnih okolij ter prožnih oblik učenja za dvig bralne pismenosti;
- projekt »NAMA«, ki razvija inovativna učna okolja za dvig naravoslovne in matematične pismenosti. V obeh projektih na področju razvoja inovativnih učnih okolij in prožnih oblik učenja sodelujejo razvojne in pilotne VIZ po vsej vertikali: vrtci, OŠ in SŠ.

12. d) V letu 2020 so načrtovane sekundarne analize podatkov mednarodnih raziskav (TALIS, PISA, TIMSS idr.) na temo zaostajanja Slovenije pri uporabi IKT za poučevanje v osnovnih šolah. Izvajalec sekundarne študije: Pedagoški inštitut, 2020.